శ్రీ ఎస్. ఆర్. చందూర్ – 'జగతి' మాస పత్రిక సంపాదకులుగా ఈ నాటి పాఠకులకు సుపరిచితులు. ('వనిత' జన్మదిన సంచిక (జూలై '85)లో మాలతీ - చందూర్ దంపతుల గురించి 'ప్రముఖ దంపతులు' శీర్షికలో మీరు చదివారు.) ఆయన ఎన్నో చిన్న కథలు రాశారు. అవి 25 కథా సంపుటాలుగా వెలువడ్డాయి. దాదాపు ముప్పై ఏళ్ళ క్రితం ఆయన రాసిన ఈ కథను 'వనిత' పాఠకులకు ఉగాది కానుకగా సమర్పిస్తున్నాము.

మాంగుళూరు మెయిల్

– ఎన్.ఆర్. చందూర్

బొంబాయి మెయిలూ, కలకత్తా మెయిలూ, బెంగుళూరు మెయిలూ మొదలైన వన్నీ ఒక ఎత్తు; మాంగళూర్ మెయిల్ ఒక్కటీ ఒక ఎత్తు. మాంగళూర్ మెయిల్ అంటే నాకు మహాచెడ్డకోపం. నన్ను అన్యాయం చేసిందది. దాన్ని చూస్తేనే కడుపులో చెయ్యిపెట్టి కలచినట్లువుతుంది.

మంజులత—మంజుల—మంజూ. మూడు నామాంతరాలు. మంజుల ఈనాడు వెట్టిస్మృతి. చల్లటి వేళ తలుచుకోవలసిన కమ్మటిజ్ఞాపకం. కాలం గడిచినకొద్దీ మనుష్యులు స్మృతులుగా మారిపోతారు. కడవటికి జీవితంలో మిగిలే వన్నీ స్మృతులే. కొన్ని బాధించేవీ. కొన్ని సేదదీర్చేవీ. మరికొన్ని జ్ఞాపకాలు మైలురాళ్ళలా జీవితనడకని లెక్కిస్తాయి. మంజుల స్మృతి మైలురాయి కాదు. అదొక అపూర్వానుభవం—ఒక కాంతి కిరణం.

పుష్కరం పైన అవుతుంది కాని యిప్పటికీ మంజుల కళ్ళముందు మెసులుతూనే ఉంది మాంగుళూర్ మెయిల్ సెంట్రల్ ప్లాట్ ఫారమ్మీద కనిపించి నప్పుడే కాదు; ఏ మళయాళపు అమ్మాయి కనిపించినా, మంజూ ఆమెలో లీలగా గోచరిస్తుంది. మంజూ నా హృదయంలోని హృదయం. ఆమెగురించి కథ అల్లడం చాలా కష్టం. కథ అల్లేందుకు తగినన్ని సన్నివేశాలు మా యిద్దరిమధ్యా గాని, మా చుట్టూరా గాని లేనేలేవు. జీవితంలోని వ్యక్తులు కథలో పాత్రలకి మల్లే ఒక వరవడి ననుసరించి నడవరు. కథా పాత్రలు ఒక పరిణామాన్నిబట్టి పెరిగి పెద్దవవుతాయి, జీవిత వ్యక్తులతో అలా కుదరదు. వారు ఎక్కడో ఎప్పుడో అమాంతం తటస్థపడి, వారికి అనుగుణంగా మన జీవనక్రమాన్ని మార్చడానికి ప్రయత్నించి, ఫలితంతో ప్రమేయం లేకుండా టుపుక్కున మాయ మవుతారు. కథాపాత్రలు రచయిత యిష్టానుసారం నడుస్తాయి. జీవితంలో మనుషులు వాళ్ళ యిష్టానుసారమే నడుచుకోలేరు. పరిస్థితుల వొత్తిడి ప్రకారం నడవవలసిందే! అంచేత జీవితంలోని ఒక పుటని తెరచి పాఠకుని ముందు పెడుతున్నప్పుడు, అందులో కథా లక్షణాలు లేకపోవచ్చు.

పన్నెండేళ్ళో పధ్నాలుగేళ్ళో అయింది. ఒక హొటల్లో మూడో అంతస్తుమీద తొమ్మిదవ నెంబరు గదిలో ఉంటున్నాను.

హొటల్లో పర్మనెంటుగా ఉండటం తమాషాగా ఉంటుంది. పర్మనెంటు అంటే ఎల్లకాలమూ కాదు—ఏ ఆరునెలలో, సంవత్సరమో మన మొక్కళ్ళమే పర్మనెంటుగా ఉంటూంటాము; మిగతావాళ్ళు వస్తూ పోతూ వుంటారు. ఏరోజు కారోజు కొత్త మొహాలు కనిపిస్తాయి. అదీ కాక పట్నం హొటళ్ళలో దినమూ ఏదో ఒక విశేషముండక మానదు. పట్నం చూదామని వచ్చే పామరులూ, లేచిపోయివచ్చే జంటలూ, వ్యాపారరీత్యా వచ్చేవారూ, ఊసుపోక గుర్రప్పందాలకోసం వచ్చేవారూ-రకరకాల మంది. వీళ్ళందరూ నాలుగురోజు లుంటారు. వారంరోజు లుంటారు. మనం పర్మనెంటుగా ఉంటున్నప్పుడు హొటల్ వాళ్ళు వీళ్ళందరిమీదకంటె మనమీద ఎక్కువ శ్రద్ధా భక్తులు చూపడం సహజం.

"హొటల్లో ఎందుకుంటున్నారు?" అని అడక్కండి. అది నాయిష్టం. ఉంటున్నాను. కథలు రాసేవాణ్ణి (అచ్చయేవి కూడాను); పుస్తకాలు చదివేవాణ్ణి; తిని తిరిగేవాణ్ణి. తరుముకోవలసిన అవసరం లేనంత డబ్బు బాంకులో ఉండేది. ఆ రోజుల్లో నాగదికి ఒక్కడే స్నేహితుడు వస్తూండే వాడు. దారుణంకాదూ యిలాటి మహానగరంలో ఒకే ఒక్క స్నేహితుణ్ని కలిగివుండటం! కాని వెంకటపతి ఒక్కడే ఆ రోజుల్లో స్నేహితుడు.

మంజులత కథ మొదలు పెట్టి వెంకటపతి గురించీ తెగ చెబుతున్నాను. పతి ఒక సాయంత్రం ఆరుగంటలకి-నా గదిలోకి వచ్చి, బీడీ మరికాస్త మట్టిగా పీల్చి (సిగరెట్లకంటె బీడీలే ఎక్కువ యిష్టం అతనికి). "ఐదో నెంబరు గదిలో రంగుల రామచిలక ఉంది." అన్నాడు.

నాకు వెగటుతోచింది. స్త్రీని చులకనగా మాట్లాడటం నాటికీ నేటికీ కూడా నాకు రుచించదు. ఆమె కట్టూబొట్టూ మనకి నచ్చినంతమాత్రాన రామచిలక అనడమేనా? ఎవరో అమ్మాయిని అంత సులువుగా అనగలిగినవాడు, తన చెల్లెల్నో భార్యనో అదేమాట పరాయివాడు అంటే సహించగలడా? నాలుగూ పెట్టాను వెంకటపతిని. కిమ్మన కుండా వూరుకున్నాడు.

"ఏమయినా ఆడవాళ్ళని అంత తల కెక్కించుకో కూడదు," అన్నాడు వెంకటపతి.

"ఈశ్వరుడికంటె దిగి వచ్చామా? ఆయనని మించిన ఘనులము కాముకదా!" అన్నాను.

ఇంతలో సేట్‌జీ వచ్చి వెంకటపతి వున్నాడని సంశయించి వెళ్ళిపోయాడు. పతీ నేనూ ఆ సాయంత్రం సినీమాకి వెళ్లాం. నేను రాత్రి తొమ్మిది గంటలకి హొటల్‌కి వచ్చేటప్పటికి, సేట్‌జి నాగది ప్రాంతాల తచ్చాడుతున్నాడు. ఏడయే వేళకి యింటిదగ్గిర హాజరై, భార్యని బీచికి తీసుకువెళ్లే అలవాటు అతనికి, ఇవ్వాళేదో కొంప మునిగినట్లుంది.

"మీకోసమే వెయిట్ చేస్తూండాను, సార్." సేట్‌జీ నే నుంటున్న హొటల్ యజమాని

"ఏమిటి విషయం?"

"అంజి నంబర్ సూస్తిరా. అందయ్యా కాతాలనించి కానమ్ అమ్మా యిరికిరాంగో, ఎయిటీ రుపీస్...."

మిగతా సంభాషణ సేట్‌జి పలుకుల్లో చెప్పను. నా మాటల్లో చెబుతాను. ఐదవ నెంబరు గదికి రామనాధ్ అనే ఆయన అయిదురోజులక్రితం బొంబాయినుంచి వచ్చాడట. రాగానే అడ్వాన్సు యివ్వమంటే, కొద్దిగా యిచ్చి, మిగతాది మర్నాడు యిస్తానన్నాడు. మొదటిమూడురోజులూ తను ఒక్కడే వున్నాడు. రెండురోజులక్రితం, మొన్న సాయంత్రం, ఆ అమ్మాయి హాస్పిటల్ నుంచి డిశ్చార్జి అయివచ్చింది. డబ్బుకి వొత్తిడి చేస్తే ఈ పూటా ఆ పూటా అని మొహం చాటేస్తున్నాడు. నిన్న సాయంత్రం సేట్‌జి గది ఖాళీ చెయ్యమన్నాడు—డబ్బు యివ్వకపోవడంవల్ల యివ్వాళ పొద్దున్న కాఫీ యిడ్లీ సప్లయిచేశారు— సేట్‌జీ రాకపూర్వం. భోజనం సప్లయి చెయ్యవద్దన్నాడట. సేట్‌జీ తను వచ్చినతర్వాత అయ్యలేదు, అమ్మ ఒక్కతే ఉందని తెలుసుకు, జాలిపడి మధ్యాహ్నం టిఫిన్ పంపించాడు. అమ్మ టిఫిన్ తిరగ్గొట్టి, కాఫీ మాత్రం పుచ్చుకుంది. పొద్దున్న ఏడు గంటలకి వీధి మీది కెళ్ళిన రామనాధ్, యిప్పుడు రాత్రి తొమ్మిదయింది, యింత వరకూ రాలేదు. తన కేమి చెయ్యాలో పాలుపోకుండా ఉంది. వీళ్ళిద్దర్నీ హొటల్లోంచి గెంటేంచడమెలా? తనకి రోజుకి ఎంత నష్టం!

"సేట్‌జీ, ఈ రాత్రికి వాళ్ళిద్దరికీ భోజనం పంపండి. ఆ అమ్మాయికి పొద్దుట్నుంచీ తిండి లేదనుకుంటాను. మీరు యింటికి వెళ్ళిపోండి. రాత్రి పన్నెండు గంటలకైనా ఆ రామనాధ్ రాకపోడు. నేను రాత్రి రెండుగంటలదాకా చదువు కుంటూ వుంటాను గనక ఆయన వ్యవహారమేదో తెలుసుకు, రేపు పొద్దున్న మీకు చెబుతాను. ఆడది, ఆ పిల్లని, పస్తువుంచడం మనకి దోషం." సేట్‌జీకి నామాటమీద గురికనక నేను చెప్పినట్లు చేశాడు.

ఆ రామనాధ్ రాత్రి పదకొండుగంటలకి పిల్లిలా చక్కా వచ్చాడు. మనిషి సన్నగా పూచలా ఉంటాడు; పక్షిముక్కు; చామనచాయ; తరుముకొస్తున్న తోడేలునుంచి పారిపోతున్నట్లుంటుంది అతని మొహం. వర్చస్సేమీలేదుగాని ఆకనురెప్పల్లో తీక్షతా, ఆవేదనా ఉన్నాయి. వయసు యిరవైరెండూ యిరవైమూడూకంటె ఎక్కువ ఉండదు.

వరండాలో రెండుమూడుసార్లు పచార్లు చేశాను. వాళ్ళ గదితలుపు వోరవాకిలిగాఉంది. అతి నెమ్మదిగా మాటలు చెప్పుకుంటూ భోజనాలు చేస్తున్నారు. వెంకటపతికి రామచిలకలా కనిపించిన అమ్మాయి పీలగా రోగిష్ఠిలా ఉంది. పద్దెనిమిదీ పంథొమ్మిదేళ్ళుంటాయేమో; సర్వసామాన్యమైన చీరె కట్టుకుంది. భార్యభర్త లిద్దరూ ఒకళ్ళ నొకరు-నాకు తెలియని భాషలో-దబాయించుకుంటున్నారు. భోజనమయాక రామనాథ్ సిగరెట్టు ముట్టించి వరండాలోకి వచ్చాడు. దూరంగా నుంచున్న నన్నుచూసి కొద్దిగా కలవరపడ్డాడు-ఆ కాల్చుకోవడం గదిలోనే కాల్చుకోక బయటి కెందుకొచ్చానా అన్నట్టుంది అతనిమొహం.

"మాఆవిడ చెప్పింది-మీతో సేట్‌జీ ఏమిటో చెబుతున్నాడటగా!"

తను నమ్రతగా ఉండటం బోయి పెద్దఖబుర్లాడుతున్నాడే ఈ పెద్దమనిషి-అనుకున్నాను లోపల, "నాతో ఏమీ చెప్పలేదు. రామ్‌నాథ్ అంటే మీరేకదూ!-మీకోసం వెయిట్ చేస్తున్నా" నన్నాను.

ఈమాటా అమాటతో అరగంటలో కథ బయట పడింది. రామనాథ్ నన్ను పరిచయం చేశాడు మంజులతకి, రామనాథ్ అయినా పైకి పొగరుమోతులా కనిపించాడుగాని అంతర్యంలో మంచివాడే. బక్కచిక్కివున్నా మంజులతది ఆకర్షవంతమైన ముఖం. ఆమె అందమంతా కనుబొమలలో ఉంది. కనుకొలకులలోని కాంతి, చెక్కిలి సొట్టదగ్గిర విల్లంబులా తిరుగుతుంది. గడ్డం ఒక చూపువాసి పొడవు. సిల్కులాటి జుట్టు బాబ్ చేయించుకుంది. చీర, జాకెట్టూ చవకథరవి. ఎర్రటి దుద్దులు మినహా నగా నాణెం వొంటిమీదలేవు. బాగా జబ్బుపడి లేచిన మనిషి. తమిళంలోనూ యింగ్లీషులోనూ కలిపిగొట్టుగా మాట్లాడేది. రామనాథ్‌మీద ఆమెకున్న అనురాగం క్షణక్షణానికీ చూపులో, సైగలో, మాటలో వ్యక్తమవుతూ వుండేది.

అస్వస్థురాలు కనక మంజులత మంచంమీద పడుకుంది. రామనాథ్, నేనూ కుర్చీలలో కూచున్నాం. అతను పదకొండుం బావుకి మొదలెట్టిన కథ పూర్తయేటప్పటికి ఒంటి గంటన్నర అయింది. అంతవరకూ మంజులత రెండుకళ్ళూ తెరుచుకు చూస్తూనేవుంది మా యిద్దరివంక, ఆమెని నిద్దరపొమ్మని అతనూ చెప్పాడు, నేనూ చెప్పాను. 'నిద్దరరావడంలేదు-నిద్దరొస్తే మీరు చెప్పాలా?' అంది.

రామనాథ్, మంజులత ఒకర్నొకరు తీవ్రంగా ప్రేమించుకున్నారు. వివాహానికి కులాలేగాక శాఖలుకూడా సరిపడాలిగా! మంజులతకంటె రామనాథ్ కొంచెం తక్కువకులంవాడు. మంజులత తలిదండ్రులు కాస్త కలవాళ్ళు. అంచేత, కులంతక్కువ-ధనం తక్కువ వున్న రామనాథ్‌తో ఎలా సరిపెట్టుకుంటారు? కూతురికి కట్టడులు ఏర్పాటుచేశారు. తత్ఫలితంగా యిద్దరూపారిపోయి పెళ్ళిచేసుకున్నారు. మధురలో డాక్టరీచేస్తున్న మంజులత అక్కగారు కూడా ముక్కుమీద వేలేసుకుంది. బొంబాయిలో టైపిస్టుగా చేరాడు రామనాథ్. మూడేళ్ళూ మూడు రోజుల్లా గడిచిపోయాయి. ఆరోగ్యం చెడిపోయింది. మద్రాసులో ఉన్న రామనాథ్ పినతండ్రి వారికి సాయం చేస్తానన్నాడు. మంజులతని మొట్టమొదట తన పినతండ్రిగారింటికే పంపించాడు రామనాథ్, పినతండ్రి పినతల్లీ ఆమెని హాస్పిటల్లో జేరిపించి, స్త్రీలవ్యాధితాలూకు ఆపరేషన్ అయిన తర్వాత, బొంబాయిలో ఉద్యోగం మానుకు మద్రాస్‌రమ్మని రామనాథ్‌కి రాశారు. రామనాథ్‌కి ఆమాత్రం ఉద్యోగం యిక్కడ దొరక్క పోతుందా-అనుకున్నారు. ఒకరికొకరు చేదోడు వాదోడుగా ఉంటామనుకున్నారు. అనుకోకుండా ట్రాన్స్ఫరయింది ఆ పినతండ్రికి. అంతకీ ఆయన రామనాథ్‌ని రెండుమూడు కంపెనీలకి తీసుకువెళ్ళి పరిచయం చేశాడు. రేపో మాపో ఉద్యోగం రాకపోదు. ఈ మందులకీ మాకులకీ మంజులత వొంటిమీదవున్న బంగారం యావత్తూ అమ్మెయ్యవలసి వచ్చింది.

రెండుగంటలకి నా గదిలోకె వెళ్ళి పక్కమీద పడుకున్నానేగాని ఒక పట్టాన కునుకురాలేదు. లోకంలో ఎంతబాధ, ఎంత నిస్సహాయత? ఏమైపోతారు వీళ్ళిద్దరూ? ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకోవడం బట్టేగదా వీళ్ళకిన్ని అవస్థలు. కన్ననూర్‌లోనో, మాంగులూర్‌లోనో వున్న మంజులత తండ్రికి వీళ్ళమీద అంత కక్ష ఎందుకు? పితృహృదయం, వాత్సల్యం, దయా దాక్షిణ్యాలూ యివెక్కడ? అలాటి వున్నాయా అసలు, పుస్తకాలలో మినహా! ప్రతిమనిషి, తెలిసో తెలియకో, స్వంతలాభం కోసమే చేస్తున్నాడు. నా గదిలోకి కనిపించే లైట్‌హవున్ వెలుగు ఎన్నో వెర్రి ఆలోచనలకి తావిచ్చింది. ఎప్పుడు నిద్రపట్టిందో గాని సూర్యుని ముదురు కిరణం నన్ను తట్టిలేపింది.

కాఫీ సేవించి, పేపరు తిరగేస్తూండగా సేట్‌జీ వచ్చాడు. తన జేబులోనుంచి ఒక చిన్న పొట్లంతీసి నా టేబుల్‌మీద పెట్టాడు.

"చూడండి-పొట్లంలో ఏముందో! అసామ్మి నాదగ్గిర వుంచుకొమ్మని చెప్పిపోయాడు పొద్దుటే. ఇదేదో దగుల్బాజీ వ్యవహారంలాఉంది." సేట్‌జీ అంత స్వచ్ఛంగా మాట్లాడలేదు. కాని ఆయన మాటలలోని సారాంశం అది.

పొట్లంలోవి మంజులత ఎర్రదుద్దులు. నా ప్రాణం కాస్త చివుక్కుమంది, గడిచినరాత్రి వారితో అంతసేపు కాలక్షేపం చేయ్యడమే ఆ క్షణిక చాపల్యానికి కారణం, పట్టుకుచ్చులాటి జుట్టు ఎర్రదుద్దులమీద పడినప్పుడు ఏదో తమాషాగా ఉండేది. అదేమీ అందం అనీ, ప్రత్యేకశోభ అనికాదు. పూచికపుల్ల బంగారంలేని ఆమె పచ్చటి శరీరంమీద, ఆదేహకాంతిలో ఆ ముఖవర్చస్సులో ఎర్రదుద్దులు ఒక రకమైన వింత ఆభరణం. సేట్‌జి గుప్పెట్లోనుంచి రామనాథ్ ఆ దుద్దుల్ని ఏనాటికీ విడిపించలేడని నాకు అనుమానం కలిగింది.

"వాళ్ళదుద్దులు వాళ్ళకి యిచ్చెయ్యండి. వారు మీ కివ్వవలసిన పైకం నేనిస్తాను" అంటూనే, సేట్‌జీ చేతిలో చెక్కు పెట్టాను. సేట్‌జీ తెల్లబోయాడు. నే నెందుకు అలా చేస్తున్నానో అతనికి బోధపడలేదు. నేను మర్యాదస్తుణ్ణీ, బుద్ధిమంతుణ్ణీ, వృద్ధిలోకి రావలసినవాణ్ణీ అని సేట్‌జీకే కాదు. హొటల్ స్టాఫ్ కందరికీ తెలును; అంచేత, బక్క చిక్కివున్న ఆ అమ్మాయిమీద మనసు వుండి, నేనిలా పూనుకున్నానని ఎవరూ అనుకోలేరు, నిజంకూడా అంతేగా! తృటికాలం తటపటాయించి చెక్కు జేబులో పెట్టుకున్నాడు సేట్‌జీ. .

"దుద్దులు రామనాథ్‌కి యివ్వనా, ఆ అమ్మాయికి పంపించేదా?" అని అడిగాడు.

"రామనాథ్‌కి యివ్వవద్దు-యిటు నా కివ్వండి."

మారుమాటాడక ఆపొట్లం నా చేతిలో పెట్టాడు సేట్. ఆ ఉదయంవేళ అతనికి లోకమంతా అగమ్యగోచరంగా తోచివుంటుంది.

దుద్దులపొట్లం నౌకరుద్వారా పంపించక నేనే తీసుకువెళ్లి యిద్దామనుకున్నాను. పొరబాటేయేమో-నా వయస్సూ పాతిక దాటలేదు. ఒక గొప్పపని చేసి అందుకు ప్రతిఫలంగా పట్టుశాలువా నాకు నేనే కప్పుకుందామనుకున్నాను. నేను వెళ్ళి తలుపు తట్టకబోతే, మంజులత తనకి తానుగా నాకు కబురంపించేదా? నరాలు తోడేబాధతో, జీవనాంధ కారంలో ఏమయేదో! అలా నిశ్చింతగా కళ్ళుమూసేసేదేమో! ఏమంటావు-ఈ కథ చదవలేవి మంజూ?

సంశయిస్తూ నేను తలుపుతట్టేప్పటికి, మంజులత తలుపు తెరిచింది. తెరిచిన తలుపు అలాగే వుంచి, మంచంమీద కెళ్లి పడుకుని వుండ జుట్టుకు పోవడం మొదలు పెట్టింది. రాత్రి కనిపించిన వెలుగు ఆమె మొహంలోలేదు. కళ్ళు గుంటలు పడ్డాయి. బాధతో ముఖం ఎర్రబడింది. కడుపు సులిమేస్తోందంటారే స్త్రీలు-అలాటి బాధట మాట చెప్పలేక గిలగిల కొట్టుకుంటోంది. నాకు కళ్ళనీళ్ళు తిరిగాయి. అలాటి బాధ నే నంతవరకూ చూడలేదు. ఏం చెయ్యాలో తోచకకుర్చీలో కూలబడ్డాను.

పదినిముషాలకి తెప్పరిల్లి, "తెల్లారిగట్ల నాలుగు గంటల మంచీ యిలా బాధపడుతూనే వున్నా తప్పనిసరి కనక ఆయన బయటికి వెళ్ళారు. ఆపద్బాంధవుడిలా వచ్చారు మీరు. హొటల్ నౌకరు ఈ గదివైపు తొంగిచూడటమే లేదు. లోకమే అంత ఒక కప్పు కాఫీ తెప్పించి పెడుదురూ-గొంతుక తడారిపోతోంది." ఆమె యింత స్పష్టమయిన తెలుగుమాటలలో చెప్పలేదు. తమిళం యింగ్లీషూ కలిపి మాట్లాడింది.

వరండాలోకి వెళ్ళి హొటల్ నౌకరికి చెప్పగానే, వాడు తక్షణం వేడివేడి కాఫీ పట్టుకొచ్చాడు. మంజులతకి ఆకాఫీ చల్లార్చి పెట్టి యిచ్చాను. గడగడ తాగి, నిస్త్రాణ వచ్చినట్టు తలగడమీద తల ఆన్చింది. విల్లంబుల్లాటి కను బొమల్ని వెక్కిరిస్తున్నాయి-ఆమె ఎర్రటి పెదవులు, దుద్దుల పొట్లం యింకా నాచేతిలోనే వుంది.

రెండు నిముషాలు గడిచాయో లేదో, నన్ను పక్కకి తప్పుకోమని చేతితో సంజ్ఞచేస్తూ, మంచానికి అవతల పక్కగా తాగిన కాఫీఅంతా వాంతిచేసుకుంది. వాంతి అయినప్పట్నుంచీ ఆయాసం ప్రారంభమయింది. గుండెదడ హెచ్చింది. నౌకరు ఆమె వమనం చేసుకున్నచోట బాగుచేసి, గదిలో అగరువత్తులు వెలిగించి, ఆమెకి మళ్ళా వాంతి వస్తే యిబ్బందిలేకుండా, మంచం పక్కనే బేసిన్ ఉంచాడు. పది నిముషాలు తిరక్కుండా మళ్ళీ వాంతి చేసుకుంది. వాంతి వచ్చినప్పుడల్లా, మంచంచివర, మోచేతిమీద బలం ఆన్చి ముందుకి వంగవలసివచ్చేది. వొంట్లో త్రాణ లేకపోవడంవల్ల మూడోసారి డోక్కుంటున్నప్పుడు యించుమించు కిందపడేటంత పని అయింది. ఒక్క అంగలో దూకి ఆమె పడకుండా పట్టుకున్నాను. బుజాలు పట్టుకుని మనిషిని ఆపానో, నడుం పట్టుకు మనిషిని ఆపానో-నాకీనాడు జ్ఞాపకం లేదు. ఆమెని సరిగా పడుకోబెట్టి అయిదారు నిముషాలు ఆ పక్కమీదనే కూచున్నాను.

మంజులత ముఖంబాగా అలిసిపోయింది. రెండు కళ్ళలో నుంచి నీళ్ళు జలజల కారుతున్నాయి. పిరమిడ్ రూమా లుతో ఆ కన్నీటి తుంపరలు తుడిచి, 'చాలా బాధపడుతున్నట్టున్నావు-డాక్టర్ని పిలిపిస్తాను,' అన్నాను. ఆమెని నేను ఏకవచనంలో సంబోధించడం, నన్నామె మన్నన చేయడం వాతావరణ సృష్టి కోసం చేస్తున్నాను. మేమిద్దరమూ మాట్లాడుకున్నది చాలామట్టుకు యింగ్లీషులోనే-అప్పుడప్పుడు తమిళంలో.

"వొద్దు. మీరు భోజనంచేసిరండి. సాయంత్రందాకా నా దగ్గిరే, యిక్కడే, కూచోండి."

అప్పుడామె అరిచేతిని నా చేతుల్లోకి తీసుకున్నాను. ఆమె చేతివేళ్ళు వణికాయి; మళ్ళీ కళ్ళు చెమర్చాయి.

"డాక్టర్ని పిలుచుకువచ్చేందుకు నేను వెళ్ళక్కర్లేదు. ఫోన్‌చేస్తే వస్తారు. ధనరాజ్ నాకు బాగా తెలిసినవాడే!"

"మీరు వెర్రినివడకండి. ఏడాక్టరూ నన్ను బతికించలేరు. డిశ్చార్జి చేస్తున్నప్పుడు వాళ్ళు హాస్పటల్లో చెప్పనే చెప్పారు. ఏ తప్పయితే చెయ్యి కూడదన్నారో ఆ తప్పు జరిగింది. నాకు బతకాలని లేదు ఎందుకు బతిక....?"

•••

ఆ తప్పేమిటో క్షణకాలం ఆలోచిస్తేగాని తెలియని వయసు నాది. మంజులత అధరంమీద మెరిసిన చిరునవ్వు వల్ల ఆ తప్పేమిటో తెలిసింది. రామనాథ్‌మీద నాకు పట్టరానంత ఆగ్రహం వచ్చింది. కోపతీక్షణత నాకు తెలియకుండానే మొహంమీద కనిపించడం పసిగట్టి, ఆ అమ్మాయి అంది: "అతనిమీద కోప్పడి ఏం లాభం? నన్ను ఎంతగానో ప్రేమించాడు, పువ్వుల్లో పెట్టి పూజించాడు. ఇవి మాకు చెడ్డరోజులు, అందుచేత కష్టాలు పడుతున్నాం. కష్టాలు వొద్దు, సుఖాలు మాత్రమే కావాలి—అంటే వస్తాయా? పినతండ్రిని నమ్ముకుని వున్న ఉద్యోగం వదులుకున్నాడు. తిప్పలు పడుతున్నాడు. అతన్ని చూస్తే జాలేస్తుంది. నా కోసం చదువుమానుకుని, అన్నగారితో దెబ్బలాడి, నన్ను పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. ఇటు మా వాళ్ళకీ, అటు వాళ్ళ వాళ్ళకీ దూరమయాం... ఫోంచేసి రాకూడదూ?"

"నాకు అన్నం నయించదీ పూట, మనసు ఎలాగో వుంది, డాక్టర్‌కి ఫోను చేసివస్తాను." అని పక్కమీద నించి లేవబోతూవుండగా, నా చెయ్యి పట్టుకుంది మంజుల, మొట్టమొదటిసారి ఆ రోగి స్త్రీ అనే భావన కలిగింది. ఏదో విద్యుత్ నాలో ప్రవహించినట్లయింది.

"డాక్టర్ నన్ను ఎలానూ బ్రతికించలేరు. హాస్పిటల్లో చెప్పిన మాట అబద్ధం కాదు నేను చనిపోయేదాకా నా పక్కని వుండండి, అదే నాకోరిక. రామనాథ్ ఏ సాయంత్రానికి వస్తాడో! నన్ను వొదిలి వెళ్ళకండి మీరు నా పాలిట దేవుడిలా వచ్చారు. నాకు భయ మేస్తోంది, ఏవో నల్లగా కనిపిస్తున్నాయి," అంటూ వణికిపోతూ, వెక్కి వెక్కి ఏడవనారంభించింది. మనిషిని నా వైపుగా తిప్పుకుని, వీపుమీద చెయ్యి వేసి బుజ్జగించాను.

"ఏడవకు, మంజూ, నిన్ను వొదిలి వెళ్ళను. డాక్టర్లు నిన్ను భయపెట్టేందుకు చెప్పివుంటారు. నేను పక్కనుండగా యమభటులు నీదగ్గర కొస్తారా? నీ ప్రాణానికి నా ప్రాణం వొడ్డి కాపాడనూ? భయపడకు, భయమే మృత్యువంటారు పెద్దవాళ్ళు."

నెమ్మది మాటలు చెప్పి కిందికి వెళ్ళి డాక్టర్‌కి ఫోను చేశాను. అరగంటలో ధనరాజ్ వచ్చాడు. డాక్టర్ పరీక్ష యింకా పూర్తికాక పూర్వమే మళ్ళీ బాధవచ్చిందామెకి, ఉండలా చుట్టుకుపోయి గిలగిల కొట్టుకునేది. ధనరాజ్ మనిషినంతా పరీక్ష చేశాడు. పొత్తికడుపూ, ఊపిరి తిత్తులూ, నాడీ చూశాడు, నన్ను దూరంగా వెళ్ళమని ఆమెని ఏవో ప్రశ్నలు వేశాడు.

"ప్రస్తుతం ఒక యింజెక్షన్ యిస్తాను. యిప్పుడు రెండు అవవస్తోందా, సాయంత్రం ఆరు గంటలకి మళ్ళీ వచ్చి చూస్తాను, బాధని వోర్చుకోగల శక్తి గుండెకి లేదు—అంచేత రోగి నిద్రపోవడం మంచిది. మత్తు కలిగించే యింజెక్షన్ యిస్తున్నాను," అన్నాడు ధనరాజ్ నాతో.

ఏ యింజెక్షన్ యిస్తే నాకెందుకుగాని, ఆమె బాధతగ్గాలి. ఆమె అలా బాధపడుతూవుంటే రెండుకళ్ళూ విప్పగించి చూస్తో కూచోలేను. యింజెక్షన్ పుచ్చుకుంటూ డాక్టర్‌తో అంది మంజులత:

"నిద్దర్లోనే హాయిగా చనిపోయేమందు యివ్వండి. ఈ యమబాధ నేను భరించలేను."

"బాధపడకండి," అంటూ నూదిగుచ్చాడు డాక్టర్.

ధనరాజ్‌ని సాగనంపేందుకు వరండాలోకి వచ్చాను. "ఎవరా అమ్మాయి?" అని అడిగాడతను.

కథ యావత్తూ చెప్పాను. "పాపం!" అని నిట్టూరుస్తూ, "బతకదు" అన్నాడు తీర్పు చెప్పినట్టు.

"అంత గడ్డు వ్యాధా?"

"ఆ అమ్మాయి సంసారానికి పనికిరాదు. ఆ భర్త పశువో, మృగమో అయివుండాలి."

ఆ సంగతి నా కింతకి పూర్వమే తెలుసు చూచాయగా! "నిజంగా బతకదంటారా ఆ అమ్మాయి?" అన్నాను ఆదుర్దాగా.

నా వ్యాకులత గ్రహించి, "అంత మంచి తనం మీకు పనికిరాదు. నిన్న నీపాటికి ఆ అమ్మాయి ఎవరో మీకు తెలీదు. యివ్వాళ ఎందుకంత వేదన మీ కామెగురించి. వొద్దు, వొద్దు, చిన్నతనం వల్ల బేజారైపోతున్నారు," అంటూ నా వీపుతట్టి నిష్క్రమించాడు ధనరాజ్.

నేను గదిలోకి వచ్చేటప్పటికి ముఖమంతా కళ్ళు చేసుకుచూస్తోంది మంజులత. నౌకరు కొత్త అగరువత్తులు వెలిగించి, బేసిన్ కడిగి పట్టుకొన్నాడు. మూడవ వాంతితో ఆ వాంతులు ఆగలేదు. అడపాదడపా అవుతూనే వున్నాయి. నాలిక పిడచగట్టుకు పోతోందని మంచినీళ్ళు తాగేది; బుళుక్కున వాంతి చేసుకునేది.

"వాసనవేస్తోంది గదూ!" అనేది మధ్య మధ్య. అలాటి మాటలనవద్దని వారించేవాణ్ణి.

గది తలుపు జేర్లావేసి వుండేది. నౌకరు వున్నప్పుడు కుర్చీ మీద, నౌకరు లేనపుడు, మంచం మీద కూర్చునేవాణ్ణి. డాక్టర్ని పంపి గదిలోకి రాగానే. "ఏమన్నాడు డాక్టర్?" అంది మంజులత.

"తగ్గిపోతుందన్నాడు."

"అబద్ధం."

"నిజమే. ఇంకో పావుగంటలో నీకు నిద్దర పడుతుంది హాయిగా నిద్దరపో."

"నిద్దరపట్టగానే మీరు వెళ్ళిపోతారా?"

"నేను వెళ్ళిపోవడమా? నిన్ను వొదిలి ఎప్పటికీ వెళ్ళను. మంచిపిల్లలా నిద్దరపోమ్మా!" అన్నాను, ముద్దు చేస్తూ.

"మా అమ్మమ్మ చనిపోతూ యమదూతల్ని చూసి గావుకేకలు పెట్టింది. నేనూ అలా కేక లేసి యితరుల్ని భయపెట్టకుండా, శాంతంగా చనిపోగలిగితే... మీ చేతుల్లో నా ప్రాణాలు వొదల నివ్వరూ?"

ఈసారి కన్నీళ్ళు నాకొచ్చాయి. ఈఅమ్మాయి చచ్చిపోతుందా? నిజంగానా? ఊరూపేరూ తెలియని పరాయి మనిషి సమక్షంలో, 'నా' అనేవాళ్ళు ఎవరూ లేనిచోట, పట్నవాసపు హోటల్ గది నాలుగుగోడలూ వెక్కిరిస్తూ వుండగా, ఈ చిన్ని పువ్వు మట్టిలో కలుస్తుందా? ఏమిటీ మానవ జీవితం? మృత్యుప్రాంగణంలో మేడలుకట్టి మన ఆశలకీ ఆవేదనలకీ అర్థం ఉందా? ఎంత దేవులాడుతాం-భర్తృహరీ, వేమనా చెప్పిన పరమసత్యాలు తెలుసుకోలేక!

ఆమె ఫాలభాగంమీద చేయిఉంచాను. పెద్ద జ్వరమేమీ లేదు. కణతలు వేగంతో కొట్టుకుంటున్నాయి.

"మంజూ, నువ్వు బతుకుతావు. నీకు తెలీదు-నువ్వు బతుకుతావు. నామాట నమ్ము."

ఆమె పెదవులమీద వెలిసిన నీరసపు నవ్వులో ఈ ప్రపంచపు క్షోభలన్నీ ప్రతిబింబించాయి. ఆమె గెడ్డాన్ని నొక్కుతూ యింకోసారి అన్నాను: "నమ్ము, మంజూ!" అప్పుడే మగత వచ్చేస్తోంది. "ఆ" అంటూ నిద్రపోయింది.

కాస్త కాఫీ టిఫినూ ఆగదిలోకే తెప్పించుకు తిన్నాను. మళ్ళీ మరికాసిని అగరువత్తులు వెలిగించాను. దేకులవల్ల గదికి రోగిష్ఠి వాసన వచ్చింది. నిద్రపోతున్న ఆమెని పరిశీలనగా ఒక గంటసేపు చూశానేమో! అర్థంపర్థంలేని ఆలోచన లెన్నో దొర్లిపోతున్నాయి. రామనాథ్‌ని తలుచుకుంటే ఒక్కొక్క క్షణాన జాలివేసేది; మరొక్క క్షణాన వొళ్ళు మండి కోపంవచ్చేది.

బుర్ర వేడెక్కడంవల్ల చదువుకోడానికి పుస్తకం తెరిచాను. పేజీలు సాగితేనా? సాయింత్రం అయిదయింది. తలుపు నెమ్మదిగా లోపలికి తోశాడు వెంకటపతి. చీమ చిటుకుమంటే ఆమెకి మెలకువ వస్తుందేమో అన్నట్టు, పదిలంగా అడుగులు వేసుకుంటూ మంచందగ్గిరికి వచ్చి, కళ్ళు పెద్దవి చేసుకు చూశాడామెని వెంకటపతి.

ఇద్దరమూ వరండాలోకి వెళ్ళాం. జరిగినది వెంకటపతికి చెప్పాను.

"మధ్యని మీకొచ్చి చుట్టుకుందేమిటి ఈ పాపం!"

అతనలా నిర్దాక్షిణ్యంగా అనడం సహించక, "అలా అంటారేమిటి! కష్టాలు ఎంతటి వారికైనా వస్తాయి. ఆమాత్రం ఉపకారబుద్ధి లేకపోతే మనకి మానవులనిపించుకునే అర్హత ఏమిటి? రామనాథ్ రాత్రిక్కూడా వస్తాడో, రాడో! మీ ఆవిడ పర్మిషన్ తీసుకు యిక్కడ పడుకోకూడదూ మీరీ రాత్రి?"

"ఓ-నిక్షేపంగా! కందకులేని దురద చేమ కన్నట్టు మధ్యని మీరు యిరుక్కున్నారే ఇందులో-అని అన్నాను గాని, మరొకందుకు కాదు. ఆపత్సమయంలో యిలాటివి చూసుకుంటామా? తప్పకుండా వస్తాను. పాపం-ఆ అమ్మాయిని రంగుల రామచిలక అన్నా కాని, సీతా అమ్మవారు వంటిది. ఆ పిల్లది బతికి బట్టకడితే మనకదే పదివేలు."

నాకు ఆ అమ్మాయిమీద అభిమానం ఉందని గ్రహించిన ఉత్తరక్షణంలో వెంకటపతి ధోరణి మారిపోయింది. మంచి అయినా చెడ్డఅయినా నడుంకడామన్నాడు. అతని ఊహ ఎంతదాకా

పోయిందంటే-రామనాథ్ యింక ఎప్పటికీ రాక, ఆ అమ్మాయి దారీ తెన్నూ లేక నాదగ్గిర వుండి పోవలసివస్తే-అదీ అంత యిబ్బంది లేదట. అలాటి అందమైన స్త్రీ యింటిని దివ్యజ్యోతిలా వెలిగించగలదట.

వెర్రితలలు వేసే ఆలోచనల్ని అరికట్టమన్నాను. 'ఈ రాత్రికి ఆమె బతుకుతుందో బతకదో అని డాక్టరు చెప్పిన మనిషిగురించి, పతి ఆల్లే కాల్పనిక జగత్తు నీటిబుడగలాటిదనే యింగితం నాకు లేకపోలేదు. కాని వెంకటపతి నా కంతవరకూ కలగని కొన్ని అనందర్భపు టాలోచనలునాలో ప్రవేశపెట్టాడు. పుస్తకవ్యక్తులతో, కాలక్షేపం చేసేనాకు, వెంకటపతి మాటలు జీవిత సుడిగుండా ల్ని జ్ఞాపకం చేసేవి. సంస్కారరీత్యా అతను నాకంటె తక్కువవాడని తెలిసి వున్నప్పటికీ అందుకే భరించే వాణ్ణేమో అతన్ని.

డాక్టర్ వచ్చాడు. ముగ్గురమూ లోపలికి వెళ్లాం. స్విచ్ నొక్కగానే వులిక్కిపడి లేచింది మంజులత. బయట కొద్ది కొద్దిగా చీకటి పడుతోంది. క్షణకాలం మాముగ్గుర్నీ భయం భయంగా చూసింది.

"అలా చూస్తావేం!" అన్నాను.

"నేనింకా బతికేవున్నానా?" అంటూనే గిలగిల కొట్టు కోవడం మొదలెట్టింది పావుగంట అలా తన్నుకుంది. డాక్టర్ గుండె చూశాడు. మధ్యాహ్నం యింకో యింజెక్షన్ యిస్తానన్నవాడు. యివ్వు డివ్వ నన్నాడు. నాలుగు పొట్లాలు యిచ్చాడు. బాధ భరించలేనప్పుడు, గంటకి తక్కువకాని వ్యవధితో, ఆ పొట్లాలు వేసుకోవాలన్నాడు. పతిని ఆమెవద్ద కూచోబెట్టి డాక్టర్‌తో వరండాలోకి వచ్చాను.

"ఏమనంటారు?"

"గ్లూకోజూ, పాలూ, అయినా కలిపిన నీళ్ళు చంచాతో, మింగుడు పడేటంతవరకూ యిస్తూవుండండి. ఇంజెక్షన్ యివ్వడానికి గుండె అతి నీరసంగా ఉంది. ఇంజెక్షన్ యిచ్చినా ఒకటే, యివ్వకపోయినా ఒకటే. రాత్రి రెండూ మూడు గంటల లోపున ఆమె చచ్చిపోతుంది."

పాదాలకింద గొయ్యి పడ్డట్టనిపించింది. "ఎంత డబ్బయినా ఆమెకోసం ఖర్చుపెడతాను. ఆమెని బతికించలేరూ?" మతిలేని మాటలు-మతి వున్నవాడు అలా మాట్లాడుతాడా?

నేను దిగజారిపోవడం కనిపెట్టి ధనరాజ్ అన్నాడు. "మీరు మనను కలవర పెట్టుకోకండి, జాతస్య మరణం ధృవం-నిన్న సాయంత్రం ఈ వేళకి ఆవిడెవరో మీకు తెలీదు. ఎందుకంత కంగారు పడతారు? ఆవిడకి ఆయుర్దాయం ఉంటే బతుకుతుంది."

"మీ రేమీ చెయ్యలేరా?"

బుజం తడుతూ, "కథలు రాసేమీకు, డాక్టర్లు మందు లిస్తారు గాని ఆయుర్దాయం యివ్వలేరని, నేను చెప్పాలా?" అన్నాడు.

"ఆమె చనిపోతుందంటారు?"

"బతికివుంటే రేపు పొద్దున్న ఏడు గంటలకి ఫోన్ చెయ్యండి."

"బతకదనేగా మీరనేది? ఆ రామనాథ్-ఆమెభర్త ఎక్కడ వున్నాడో వెతకడం మనవిధిగా."

"ట్రాములు కట్టేసేవేళకైనా అతను రాకపోతాడా పన్నెండూ మూడుగంటల మధ్య ప్రాణం పోవచ్చు. పాపం ఎవరి కెక్కడ రాసిపెట్టి ఉందోగదా!"

నాకు ముందు వెనకలు తోచలేదు. కళ్ళు చీకట్లు కమ్మాయి. యంత్రంమాదిరి గదిలోకి వచ్చాను. సేట్‌జీ ఒక కుర్చీమీదా వెంకటపతి ఒక కుర్చీమీదా కూచుని ఆమె అనహాయతగురించి విచారిస్తూ నా ఉదారబుద్ధిని శ్లాఘిస్తున్నారు.

"మీకు దేవుడు తప్పకుండా మంచిచేస్తాడు," అన్నాడు సేట్‌జీ నన్ను ఉద్దేశించి. ఆమె ఆరాత్రి మరణిస్తుందని డాక్టర్ చెప్పిన సంగతి సేట్‌జీకి నేను చెప్పలేదు; వెంకట పతికూడా తెలివిగా దాచాడు ఆ విషయం. కాసేపు రోగాలు మందులు గురించీ మాట్లాడి సేట్‌జీ వెళ్తూ గుమ్మం దగ్గిర నాతో అన్నాడు: "అతను-ఆ రామనాథ్-వొట్టి దగుల్బాజీ. మీరు ఆదుకోకపోతే ఆ అమాయకురాలు ఏమయేది?"

తెల్లారేటప్పటికి ఆమె కష్టాలు తీరుతాయి గాబోలు. ఈ దుర్భరజీవన నాటకానికి తెరపడు తుంది కాబోలు. అవమానాలూ, చిన్నచూపులూ, యాచనలూ లేకుండా ఈ తమస్సాంద్రపు ఆవలితీరం చేరుతుంది కాబోలు. ఏమో!!

వెంకటపతి భోజనంచేసి వచ్చేందుకు వెళ్ళాడు. సాయింత్రం ఏడవుతోంది. ఆమె పక్కమీద కూచుని పట్టుకుచ్చులాటి జుట్టు నిమురుతున్నాను. నిన్నటి సాయింత్రం-'నాకు' ఈమెలేదు; రేపు సాయింత్రం 'నాకు' ఈమె ఉండదు. తెల్లారేలోపున ఈ పసిడిదేహంలోని పరమాయువు మాయమవుతుందా? రెండు చెక్కిళ్ళూ మృదువుగా స్పృశిస్తూ, చూపుడువేలితో నుదురుమీద రాస్తూ "మంజూ, నీకు బతకాలనిలేదూ?" అని అడిగాను.

"ఎందుకు బతకడం?"

"నాకోసం."

"నేను మీకెందుకు?"

"ఎందుకో నాకు తెలీదు. నువ్వు బతకాలి, బతికితీరాలి. నాకోసం నువ్వు బతకాలి, ఎందుకని అడగకు." నా కంఠం రోదనస్వరంతో వణికింది. ఆమె కళ్ళలో కొత్తలోకాలు వెలిగాయి. చెక్కిలిమీద వున్న నాచేతిని తన చేతిలోకి తీసుకుని, చెంపమీద పెట్టుకు, ఆ చేతిని బంధిస్తున్నట్టుగా ఒక పక్కకి వరిగింది.

"మధ్యాహ్నం భోంచెయ్య లేనట్టు ఉంది. తొందరగా భోంచేసిరండి," ప్రేమించే స్త్రీలు మన అన్నపానాదుల గురించి ఒకటికి నాలుగుసార్లు కనుక్కుంటారని అనాడు నాకు తెలీదు.

"భోంచెయ్యాలని లేదు."

"వొద్దు! వొళ్ళు చెడిపోతుంది. నౌకర్ని యిక్కడ వుండమని మీరు వెళ్ళిరండి"-అంటూ గెడ్డం పట్టుకుంది. మా యిద్దరిమధ్యా మాతోటే నమసిపోవలసిన చనువు వస్తోంది. ఆ చనువులోని అంతరార్థం మా ఆత్మలకే తెలును లోకానికి తెలీదు.

పొద్దున్న చనిపోతానని 'తను' భయపడింది. ఈ పూట, డాక్టరు చెప్పడంవల్ల, చనిపోతుందని 'నేను' భయపడుతున్నాను. నేను భోంచేసి వచ్చేవేళకి, మంజూ మొహానికీ చేతులకీ పౌడరు రాసుకుపడుకునుంది. పొద్దుట్నుంచీ అక్కర్లేకపోయిన పౌడరు యిప్పుడు ఎందుకు కావలసివ చ్చిందో!

"మీరు వెళ్ళినతర్వాత ఒక వాంతి అయింది; మళ్ళీ నొప్పి వచ్చేటట్టు ఉంది."

"గ్లూకోజ్ వాటర్ తాగావా?"

"తాగడంచేతనే వాంతి వచ్చింది."

"పౌడరు ఎందుకు రాసుకున్నావు.?"

"లవండర్ కూడా రాసుకోవాలనిపించింది. కాని సీసాలో లేదు."

వొద్దంటున్నా నా గదిలోనుంచి లవండర్‌సీసా తీసుకు వచ్చి ఆమెకి యిచ్చాను, బట్టలమీద చల్లుకుంది.

"వెంకటపతి ఏమనుకుంటాడు?"

"ఎవరాయన?"

"ఇందాక వచ్చిన స్నేహితుడు."

"మళ్ళీ వస్తాడా ఆయన?"

"రాత్రి మనకి సాయంగా యిక్కడే పడుకుంటాడు."

"బయట మడతమంచం వేయించి పడుకోమనండి. పాపం, ఆయన్ని శ్రమపెట్టడ మెందుకు?"

ఇంత తెలివిగా మాట్లాడుతున్న మనిషి రాత్రి రెండు గంటలలోపున ఎలా చనిపోతుంది? ధనరాజ్ చెప్పాడు; ఆమె చావు అమాంతం వస్తుందని, మాట్లాడుతూ మాట్లాడుతూ కొలాప్స్ అవవచ్చునని. బహుశా మనసులో ఆమెకీ దృఢంగా తెలుసునేమో చచ్చిపోతానని. వెంకటపతి వొచ్చాడు; అతను బీడీ కాల్చుకుంటూ బయట మంచం మీద పడుకున్నాడు.

పది నిముషాలూ పావుగంటా మగతనిద్రపోతూ లేస్తోంది మంజులత. రామనాథ్ వచ్చినా ప్రమాదంలేదనీ, తన పక్కమీద అలాకూచుని వుండవలసిందనీ నిష్కర్షగా చెప్పింది. నౌకరు, వెంకటపతి మంచం పక్కనే పడుకున్నాడు. తొమ్మి దయింది, పదయింది, రామనాథం అయిపూ అనవాలూ లేదు. వొద్దని మారాం చేస్తున్నప్పటికి పదింబావుకి కాసిని గ్లూకోజ్ నీళ్ళు పట్టాను; తాగింది. ఏదో భయం భయంగా ఉందంది. నాకూ మనసులో దుడుకుగానే ఉంది; మేకపోతు గాంభీర్యం చూపెట్టాను. గదిలో హండ్రెడ్ కాండిల్ బల్బు వెలుగుతోంది. కిటికీలని చూసి భయపడుతుందని కిటికీతలుపులు వేశాను. ఎలక్ట్రిక్ పంకాటక్‌టక్ మంటోంది. అగరుధూపం మత్తు కొద్దిగా తగ్గింది.

"చంద్రోదయమయితే గాని చావరటగా!"

మళ్ళీ ఈ మాటలు మాట్లాడుతుందని నేను అనుకోలేదు. మనసులోనుంచి ఆ భయోత్పాతం ఆమెకి పోలేదు.

"నీకేమీ ప్రాణాపాయం లేదని డాక్టర్ చెప్పాడు."

"మీకు అబద్ధమైనా చెప్పివుంటాడు; లేదా ఆయన కాపాటి తెలునుకునే శక్తి అయినా లేకపోవాలి. చావు ఎలా వస్తుందో నాకు తెలును-తఫీమని గుండె ఆగిమరణిస్తానట. బాధ రాబోయేముందు గాని, బాధ తీరిన పది పదిహేను నిముషాల్లోగాని అవని జరగవచ్చు."

"మంజూ, నువ్వు బతుకుతావు- నీకు తెలీదు" అంటూ ఆమె నుదుటిమీద ముద్దు పెట్టుకున్నాను.

ఆ రోగిష్ఠిమనిషి అదోలా నవ్వుతూ, "నన్ను ఎందుకు ముద్దెట్టుకున్నారు-తప్పుకాదూ?" అంది.

"తప్పూలేదు, గిప్పూలేదు." అంటూ ఆమె వెన్నెముక మీద చేతివేళ్ళతో మృదువుగా స్పృశించాను.

"అయ్యో, నామీద మీకి మమకారం ఎందుకు?" అని దీనంగా, భూదేవిలా వాపోయింది.

పదకొండయింది-రామనాథం రాలేదు. వెంకటపతి మాటలు జ్ఞప్తికొచ్చాయి. మంజుని శిరీషప్పంలా ధరించగల ధైర్యం నాకొచ్చింది అమాంతం. రామనాధ్ వస్తాడూ, వచ్చినవాళ్ళలో జత. రాడూ, పోయినవాళ్ళలో ఒకడు. మంజు ఈ ఉపద్రవంనుంచి దాటితే, ఆమెగురించిన సమస్తం నేను చూసుకుంటాను.

పన్నెండుకి యిరవైనిముషాలు వుండనగా వులిక్కిపడి లేచి, నావొళ్ళో తల పెట్టుకు పడుకుంది. పట్టుకుచ్చులాటి జుట్టుని గోళ్ళతో దువ్వుతూ లాలిస్తున్నాను. మళ్ళీ కొన్త కునుకుపట్టిం దామెకి. పన్నెండూ అయిదు నిముషాలకి ఒక్కసారి కెవ్వున కేక పెట్టింది. పక్కగదుల్లో వాళ్ళు పరిగెత్తుకు వస్తారనుకున్నానుగాని రాలేదు. ఆఖరికి వెంకటపతికి కూడా మెలకువ రాలేదు.

"కడుపు నరాలు తోడేస్తున్నాయి. ఈ గదంతా గిరగిర తిరుగుతోంది. ఇంత చీకటిగా ఉందేమి?"

మంజులత మనలోకంనుంచి వెళ్ళిపోతున్నట్టుంది. గదిలో అంత పెద్దదీపం వెలుగుతూవుండగా చీకటేమిటి? ఆమెని దిండుమీద పడుకోబెట్టి వెంకటపతిని లేపనా? అతను మాత్రం ఏం చెయ్యగలడు? ఈ అపూర్వబాంధవి మరణం నా చేతుల్లో ఉందా? పెద్దపెట్టున ఏడుపొచ్చింది, ఏడవలేను. వొళ్ళు జలదరించింది.

"మంజూ!" అన్నాను నెమ్మదిగా.

"ఏమిటండీ?"

"కలవరిస్తున్నావు."

"కలవరింత కాదు. ఏదో అయోమయంగా ఉంది. నన్ను వొదిలి వెళ్ళకండి."

"నువ్వు నా మంజువి. నాకోసం బతుకుతావు. నిన్ను నేను బతికించుకుంటాను. ప్రేమలో అమృతానికి వుండే గుణం ఉందన్నారు. అంచేత, నువ్వు బతక్క తప్పదు."

ఆమె బతికింది. సులువుగా ఒక్క మాటలో ఆ సంగతి ఈనాడు చెబుతున్నాను గాని, ఆనాడు తెల్లవారుజాము నాలుగు గంటలదాకా ఎంత బాధపడింది మంజూ! విలవిల తన్నుకునే ఆమె పాంచభౌతికశరీరాన్ని చూసి నేనెంత ఏడ్చాను? బాధలూ కన్నీళ్ళూ కాలమనే మహార్ణవంలో కలిసిపోతాయి కదా! నా మంజు నాకోసం మృత్యువుతో హోరాహోరిని పోరాడింది. ఎంత అహం-'నా' మంజు 'నా' కోసం; మంజూ నేనూ జీవితంలో కలుసుకోము. కలును కోక పోయినప్పటికీ ఎంత అహం!

మర్నాడు పొద్దున్న ధనరాజ్ మంజులత బతకడం 'మిరకిల్' అన్నాడు. ఆసాయంత్రం ఆమెకింక ప్రాణభయం లేదన్నాడు. ప్రాణాపాయస్థితి దాటిన తర్వాత ఎర్రదుద్దులు ఆమె చేతిలో పెట్టాను.

"ఇవి మీకెలా వచ్చాయి?"

"ఇవి యిద్దామనే నిన్నపొద్దున్న మీగదిలోకవచ్చి జన్మజన్మాలకీ మరువురాని అనుబంధం ఏర్పరచు కున్నాను."

మంజులత నీరసంగా కాక శృంగారాన్ని వొలకబోస్తూ నవ్వింది.

"రామనాధ్ రాడా యిక?" అని అడిగాను. నేను అడగకూడని ప్రశ్నే కాని అడక్క తప్పదు.

"వస్తాడు ఈ సాయంత్రం తప్పకుండా వస్తాడు."

ఆమె చెప్పినట్టుగానే సాయంత్రంవేళ రామనాధ్ వచ్చాడు. భార్యాభర్తలు ఏమి మాట్లాడుకున్నారో తెలీదుగాని కన్నీళ్ళతో నాకు కృతజ్ఞత తెలిపాడు. మరునటి ఉదయం అతను బెంగుళూరు వెళ్ళాడు, ఆ సంగతి డాక్టరు వచ్చినపుడు మంజులత చెప్పేదాకా నాకు తెలీదు.

"ఎప్పుడొస్తాడు?"

"రేపే వస్తానన్నాడు! రాగలడో, రాలేడో! మా బ్రదర్‌కి టెలిగ్రాం యివ్వండి-మా వాళ్ళింటికి వెళ్ళి పోతాను."

"ఇక్కడ వుండకూడదా?"

"మీకు తెలీదు-చిన్నతనం." అలా అన్నందుకు కాసేపు అలిగాను-చటుక్కున జ్ఞాపకం వచ్చి "దుద్దులేవి?" అన్నాను.

"ఇవ్వలేదు. తలగడకింద దాచాను. మీరు సేట్‌జీ దగ్గిర్నుంచి తీసుకున్నట్టు అతనికి తెలీదు."

మంజులత, నాలుగురోజుల్లో ఎంతో చనువయింది. నాతో చిన్నపిల్లమాదిరి ఆడుకునేది; నన్ను ఆడించేది. స్త్రీ మనసివ్వడమంటే ఏమిటో అంతవరకూ పుస్తకాలలో చదివానుగాని అనుభవంలో లేదు. మంజులతకి జుట్టుదువ్వడం, పౌడర్ రాయడం నా డ్యూటీస్.

సాయింత్రం అయిదవుతుంది. పక్కడాబా మీద పద్దెనిమిదేళ్ళ అమ్మాయి తమ్ముడి గాలిపటం ఎగరవేస్తోంది. మంజులత డ్రెస్సింగ్ టేబుల్‌ముందు కూచునివుంది. నేను పక్కన నుంచుని ఆమె మొహంమీద యార్డ్‌లీస్ మెత్తుతున్నాను. గాలిపటం ఎగరవేస్తున్న అమ్మాయిని చూపి మంజులత చటాలున అడిగింది; "అలాటి అందమైన పిల్లని మీరు పెళ్ళిచేసుకోకూడదూ?"

"నీకంటే అందంగా వుందా ఆ అమ్మాయి."

మంజులత కన్నీళ్ళు అద్దంలోనుంచి కనిపించాయి. ఇట్టే వెనక్కి తిరిగి నా చెంపలు తన చేతుల్లోకి తీసుకు, నన్ను దగ్గిరికి రమ్మని ముద్దెట్టుకుంది. బతుకు పండినట్లనిపించింది. పుష్కరం గడిచినా ఆ ముద్దు గురించిన జ్ఞాపకం జీవితానికి పరిమళ మాపాదిస్తోంది. ఆమె పాదాల దగ్గిర కూచుని వొళ్ళో తల పెట్టుకున్నాను.

"మీరుణం ఈ జీవితంలో నేను తీర్చుకోలేను. మనకి జన్మలనేవే వుంటే. మరొక జన్మలో కలుసుకోకపోము. ఈ జన్మలో నేను మీకు పనికిరాను. ఏ రుమాల్‌తో నా కన్నీళ్ళు తుడిచారో అది నాది. ఈ ఎర్ర దుద్దులు మీవి. మీ రెవర్ని పెళ్ళి చేసుకుంటారో ఆమెకి యివి యివ్వండి. రేపు మా బ్రదర్ వస్తాడు. ఈ ఒక్కరోజూ మనం కన్నీళ్ళతో గడపవద్దు. అడవిపిట్టలా నేను మీ దగ్గిరికి వచ్చి వాలాను; అలాగే వెళ్ళిపోతాను. బాధపడకుండా, నన్ను నవ్వుతూ రైలెక్కించండి. నేను మీకు తగనని మీకు తెలును; కాని బంధన వొదుల్చుకోలేక బాధపడుతున్నారు."

మంజులత నిజం చెప్పినప్పటికీ ఆమె మాటలన్నీ నేను వొప్పుకోలేక పోయాను. నా పిరమిడ్ కర్చీఫ్ తాను తీసుకుని, ఎర్రదుద్దులు నా చేతిలో పెట్టింది. మనుమలమే విడిపోతున్నప్పుడు చిహ్నాలుమాత్ర మెందుకన్నాను. నవ్వి ముక్కుపట్టుకు, లెంపలు వాయించింది. స్త్రీ సహజమైన చాతుర్యంవల్ల, రైలుదగ్గిరికి వెళ్ళేవరకూ, తన కొంగుని కట్టుకు తిప్పుకుంది నన్ను.

రైలు కింకా యిరవై నిమిషాల టైము ఉంది. బ్రదర్ సామాను సర్దుకుని పెట్టెలో కూచున్నాడు, నేనూ మంజులతా యింజను చివరిదాకా నడుచుకుంటూ పోయాం. సాయింత్రం నేను ప్రజెంటుగా యిచ్చిన తెల్లచీరె కట్టుకుంది; ఊదాజాకెట్ వేసుకుంది. జుట్టు అందంగా దువ్వుకు, నాజూకుగా లేత తమలపాకులా కనిపిస్తోంది. మనుమల రద్దీలేనిచోట నుంచున్నాము.

"నేను మిమ్మల్ని వొదిలి వెళ్ళలేకుండా వున్నాను. కాని వెళ్ళక తప్పదు." కంటి ముత్యాలు మెరిశాయి. దగ్గిరకి తీసుకునేందుకు అది జనసమ్మర్దం గల ప్రదేశం. "మీరు చేసినదానికి నేను మీకేమీ యివ్వలేకపోయాను గదా!"

నాలోని పురుషుడు నిద్రించాడు. ఆమె ఆత్మ నిజస్వరూపం గోచరమయింది. "ఛీ-అలా అనుకోకు, నువ్వు ఎక్కడో అక్కడ సుఖంగా ఉండాలి. మంజుని నేను బతికించుకున్నాను జన్మ జన్మలకీ 'ఈమె' నా మంజూయే!"

బాగా వెలుగులోకి వచ్చేదాకా చెట్టాపట్టాలు వేసుకునడిచాము. హృదయావేదనని మరుగు పరచ ప్రయత్నించే మా తెచ్చికోలునవ్వులు, వర్షంపడ్డ తర్వాత కాసిన ఎండలాటివి. బ్రదర్ వెర్రిగా చూస్తున్నప్పటికీ, రైలు కదిలే దాకా మంజుచెయ్యి నాచేతిలో ఉంది. మాంగుళూర్ మెయిల్ మా యిద్దరిచేతులూ విడదీసింది. అందుకనే నాకు మాంగుళూర్ మెయిల్ అంటే కోపం!

మంజులత ఏమయిందో నన్ను అడక్కండి. 'దేవదాసు' లోని పార్వతి ఏమయిందో శరత్‌బాబు చెప్పలేకపోయి నట్టే, నేనూ చెప్పలేను. నా మంజులత పార్వతంత గొప్పదికాదు. చెప్పలేకపోవడానికి ఉదాహరణగా మాత్రమే ఆ ప్రసక్తి తెచ్చాను. పుష్కరం గడిచింది. మంజులత ఈ నాడు ఒక స్మృతి. ఆ స్మృతిని ఉన్నదున్నట్టుగా కాయితం మీద కెక్కించాను; మీరు చదివారు. ఒక్క విషయం: నా భార్య చెవులకున్న ఎర్రదుద్దులు నిజానికి మంజులతవి. ■